

Lelde Jauja: «Rakstot man ir svarīgi izjust spēlēšanās prieku»

Inga Kaļva-Miņina

LELDE JAUJA ir pilnas slodzes rakstniece, kura ļaujas rakstniecības priekam un rada darbus gan bērnu, gan pieaugušo auditorijai. Autore dzīve šobrīd rit divās valstīs – Latvijā un Spānijā, bet viņas dzimtā puse ir Līvāni. Leldes radošajā kontā ir divi romāni “Vīrs, bērni un pieci randiņi” (2020) un “Pārēšanās ābece” (2023), kas iznākuši izdevniecībā “Zvaigzne ABC”, grāmata bērniem “Tās ir tikai superspējas” (2023, “Latvijas Mediji”), savukārt tikko klajā nācis īsprozas krājums “Šim stāstu krājumam es dodu četrarpus zvaigznes” (“Latvijas Mediji”). Atzinību guvušas arī Leldes rakstītās lugas – tās publicētas kopkrājumos un ir iekļautas amatierteātru repertuāros. Leldē mīt dzirkstošs prieks un pat par šķietami sarežģītām tēmām viņa māc izstāstīt viegli un aizraujoši.

Iedvesmojošais skolas un studiju laiks

«Esmu dzimusi Līvānos, šobrīd tur dažreiz ciemojos, jo mani vecāki joprojām dzīvo gan Līvānos, gan Rožupē, kur viņiem pieder māja. Man bija interesanta bērnība – es piedzimu Līvānos un gāju bērnudārzā Līvānos, bet, kad man bija seši gadi, pārcēlāties dzīvot uz Rožupi, un pirmos skolas gadus uzsāku Rožupes pamatskolā. Mēs – ģimenes bērni – tikām vesti uz mūzikas skolu Līvānos, un tā kā bija jābraukā uz Līvāniem, mamma izdomāja – ko tur braukāt šurpu turpu, un es atgriezos Līvānos un te turpināju mācības no 5. klases līdz vidusskolas beigām,» atklāj Lelde.

«Man dzīvē ir tā sanācis, ka vienlaicīgi esmu vairākās vietās kopš bērnības, un man tas patīk. Esmu jaunu iespaidu un ceļotāja tips. Līvāni kā vieta, kur uzaugt un mācīties, bija ļoti jauka. Gan par sevi, gan par saviem klasesbiedriem varu teikt – mums visiem ir paveicies, ka Līvānu vidusskola bija kā bāzes vieta, kur attīstīt savus talantus un saprast, ko darīt tālāk,» stāsta Lelde.

«Skolas laikā man patika piedalīties dramatiskajā pulciņā un būt uz skatuves. Kad bija jāizvēlas, ko darīt tālāk, likās – iešu uz Kultūras akadēmiju, būšu aktrise, bet tā nenotika, – es netiku aktieros. Bija jādāmā plāns B, un tā es nonācu Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē, kur iestājos vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja studiju programmā. Tie bija pieci fantastiski gadi universitātē,» atceras Lelde.

«Jāpiemin, ka mana mamma ir skolotāja, līdz ar to šī profesija man ir ļoti pazīstama. Un likumsakarīgi – kad esi tādās kā krustcelēs, domājot, ko darīt tālāk, tad parasti jau izvēlies kaut ko pazīstamu, kaut ko, kas padodas. Literatūra, rakstīšana man padēvēja interese. Man bija burtnīcas ar pašas sarakstītiem stāstiem un lugām. Tas viss likās kā būt mājās – skolotājas darbs, literatūra. Tad nu gāju tur, kur bija manas mājas. Bet, jau studējot, es zināju, ka skolotāja darbs ir smags un es to nepavilkšu. Es neesmu tik stipra, lai katru dienu ietu klases priekšā un vadītu stundas trīsdesmit skolēniem, no kuriem lielākā daļa vispār nav ieinteresēta tajā, ko stāstu.

Skolā neesmu strādājusi, bet droši varu teikt, ka šī pieredze un studijas man tagad ļoti noder, jo es ciemojos skolās kā bērnu grāmatas autore. Es izbaudu šo laiku

ar skolēniem, jo tās ir pilnīgi citas attiecības. Ikdienas latviešu valodas skolotāja ir tāda rupjmaizīte ar garoziņu, bet es esmu kanēlmaizīte, kas ir ieradies uz vienu stundu, un mums visiem ir jautri un interesanti pavadīts laiks. Pēc tikšanās reizēm ir meitenītes, kas man kaut ko uzdāvina, ir bērni, kas grib apskauties. Tas viss ir ļoti mīli,» saka Lelde.

Raksta gan bērniem, gan pieaugušajiem

Lelde rakstniecības pamatus ir apguvusi, mācoties Latvijas Rakstnieku savienības un Literārās izglītības un jaunrades atbalsta centra kultūrizglītības programmā «Literārā Akadēmija». Uz jautājumu, vai šis laiks iedvesmoja uzrakstīt savu pirmo romānu, viņa atbild, ka tā radošais ceļš iesācies jau daudz agrāk.

«Tas bija laiks, kad sapratu, ka vēlos nopietni pievērsties rakstniecībai. Ideja romānam notika paralēli. Pirms «Literārās Akadēmijas» piedalījās literārajā konkursā «Matris Lingua», kurā varēja iesūtīt darbus dzimtajā valodā. Tā bija pirmā literatūras platforma, kurā iesniedzu savu rakstīto darbu. Tajā brīdī tā bija mana pirmā romāna pirmā skice, kas vēlāk transformējās. Iesūtīju romāna fragmentu, kuru analizēja literatūrkritiķis Viesturs Vecgrāvis. Saņēmu pirmo pozitīvo atgriezenisko saiti. Tas bija nozīmīgs iedrošinājums tam, ka laikam jau man sanāk rakstīšana un varu šai nodarbei pievērsties nopietnāk,» atceras Lelde. «Tad es iesniedzu darbu, lai iestātos «Literārajā Akadēmijā», kur mācījos gadu. Manuprāt, man ļoti nācās, ka mums praktiskos seminārus vadīja rakstniece Jana Egle, jo man bija sajūta, ka viņa uzķers manu rakstības stilu un sapratīs, kā un par ko es rakstu.»

««Literārās Akadēmijas» laikā paralēli rakstīju savu pirmo romānu izdevniecības «Zvaigzne ABC» romānu konkursam. Tas bija pirmais nopietnais konkurss ar termiņu, šķiet, romāns bija jāiesniedz līdz 31. augustam vai 1. septembrim, kas patiesībā ir šausmīgi, jo vasarā taču gribas baudīt vasaru. Tā es vasarā rakstīju, rediģēju tekstu un iesūtīju romānu. Mans darbs «Vīrs, bērni un pieci randiņi» saņēma īpašo atzinības balvu,» saka Lelde.

Leldei patīk eksperimentēt, rakstot dažādos žanros, – viņa ir vienas bērnu grāmatas (drīzumā gaidāms tās turpinājums) un divu romānu autore, tikko iznācis stāstu krājums, uzrakstītas un profesionālu atzinīgi novērtētas vairākas lugas. «Dzeju gan es nerakstu,» viņa saka, atklājot, ka patiesībā radošais ceļš iesācies ar lugu rakstīšanu: «Sāku ar lugu rakstīšanu, bet sapratu, ka ar tām ir grūti sasniegt atgriezenisko saiti. Lugas ir darbi, kas domāti teātrim, un mazs procents lugu tiek iestudēts. Līdz ar to, ja luga ir uzrakstīta, bet netiek iestudēta, tas ir tā, it kā šis darbs būtu rakstīts atvilktnē. Bet man ir paveicies – šobrīd jau trīs lugas tiek iestudētas – divas jau ir izrādītas un trešā ir procesā. Līdz ar to esmu piedzīvojusi to patīkamo sajūtu, ka sēžu pirmajā rindā un skatos to, ko esmu uzrakstījusi.»

2023. gada novembrī atvēršanas svētkus piedzīvoja Leldes Jaujas debijas grāmata bērniem «Tās ir tikai superspējas», kuru ilustrējusi māksliniece Olga Gogole. Savukārt šī gada beigās iznāks grāmatas turpinājums

1. oktobrī atvēršanas svētkus piedzīvoja Leldes stāstu krājums ar neparastu nosaukumu «Šim stāstu krājumam es dodu četrarpus zvaigznes»; attēlā – Lelde kopā ar kultūras žurnālisti, Latvijas Radio raidījuma «Grāmatu stāsti» veidotāju Liegu Piešīņu

2025. gadā radošie darbi pārtop daudzās grāmatās

2025. gads Leldei ir jo īpaši radošs – nesen iznācis īsprozas krājums «Šim stāstu krājumam es dodu četrarpus zvaigznes», drīzumā iznāks bērnu grāmatas «Tās ir tikai superspējas» turpinājums. Izdevniecības «Palasi» un Piejūras pilsētu literārās akadēmijas organizētajā prozas, dzejas un lugu konkursā «Ceļā uz Liepāju» gan Leldes luga, gan stāsts ieguva 1. vietu un šogad ieraudzīs dieņnagaismu grāmatas formātā. «Arī šogad izdevniecībai «Latvijas Mediji» iznāks Ziemassvētku stāstu krājums (*pērn tika izdota grāmata «24 stāsti Ziemassvētkiem», kurā 24 mūsdienu latviešu autori dalās ar savām Ziemassvētku un Jaunā gada gaidīšanas sajūtām – I.K.-M.*), un tajā būs publicēts arī mans darbs. Jā, gada beigās man būs grāmatu kaudzīte, un es par to ļoti priecājos,» saka Lelde.

«Rakstot man ir svarīgi izjust spēlēšanās prieku, jo, manuprāt, literatūra ir tā vieta, kur vari izspēlēties. Tad, kad tu raksti, tu esi Dievs. Tā, kā tu teiksi, tā arī būs. Literatūra ir tāda vieta, kur sajusties kā Dievam, lai gan, protams, ir brīži, kad varonis izvēlas iet savu ceļu, nevis to, kuru autors iecerējis,» atklāj rakstniece.

Leldes Jaujas darbos cilvēki ir atainoti ar savām vajībām, autore mēdz ievīt humora dzirksti,

ko nav nemaz tik viegli izdarīt. Kā to visu izdodas pierakstīt tekstos? «Tā ir ļoti dzīva interese par to, kas notiek apkārt. Vislabāk to var uztrenēt saistībā ar lietām, cilvēkiem un parādībām, ar ko mēs neesam vienisprātis. Es šādās reizēs mēģinu izslēgt nosodījumu. Mēs tik bieži viens otru pārprotam tikai tādēļ, ka iedomājamies savus notikuma scenārijus. Ja visu izrunātu, tad 95 % gadījumu izrādītos, ka ir bijis pilnīgi citādāk,» stāsta Lelde. «Es mēģinu sev atgādināt, ka esmu tikai vērotāja, nevienu nenosodu un mēģinu iztēloties vismaz trīs iemeslus, kāpēc cilvēks konkrētajā situācijā ir uzvedies tieši tā. Ja mēģinu otru cilvēku izprast, tad nav viņu par ko izsmiet,» saka rakstniece.

Lelde bieži viesojas skolās un sarunājas ar bērniem par rakstīšanu un grāmatu lasīšanu. «Biju Ventspils bibliotēkā, kur tikos ar trešās klases skolēniem, uzdevu darbiņu, lai bērni izdomā vāku grāmatai, kuru gribētu izlasīt. Viena meitenīte sēž tāda sabozusies pie baltās lapas – viņai nav ideju. Saku, lai zīmē tās lietas, kas pašai patīk. Bērniem reizēm, tieši tāpat kā pieaugušajiem, ir jau savi priekšstati par to, kādai tai grāmatai jābūt, – ja grāmata, tā tad par kaut ko gudru. Es saku, nē – zīmē to, kas interesē, jo tad gribēsies arī tādu grāmatu izlasīt. Vēlāk skatos – šai meitenītei visa lapa ir sazīmēta, kaut pirms tam nebija nekādu ideju. Man tā šķita mazā uzvara, ka bērnam ir iespēja citādāk paskatīties uz grāmatu un literatūras pasauli,» atklāj rakstniece Lelde Jauja. ▣

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Lelde Jauja: «Rakstot man ir svarīgi izjust spēlēšanās prieku»» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds